

Johan de Haas

Johan de Haas (1897-1945), roepnaam Jo, was een anarchist en propagandist voor het vrije socialisme. Hij schreef onder andere onder het pseudoniem Vengeur. De haas werd in 1945 door de Nazi's vermoord in Assen.

Johan (Jo) de Haas.

Biografie

De Haas werd geboren op 1 september 1897 in De Rijp (Noord-Holland). Hij was de zoon van Jacobus Alexander de Haas, souffleur, toneelspeler en reizend komediant, en Maria Elisabeth Willems.

Toen De Haas zes jaar was, scheidden zijn ouders. Hij woonde daarna voornamelijk bij zijn vader op verschillende adressen in Amsterdam. Met de Marine werd een contract gesloten, waardoor hij vanaf zijn veertiende jaar in maart 1912 tot september 1921 aan deze dienst 'verkoch' was. Pas in 1917 lukte het hem door persoonlijke dienstweigering - waarvoor hij tien maanden in de gevangenis zat - uit dienst te komen. Vanaf mei 1918 was hij vrij om zijn eigen leven te leiden. Hij werd lid van de Sociaal Anarchistische Jeugdorganisatie (SAJO) in Amsterdam en werkte aan zijn eigen ontwikkeling. Hij werd al gauw een vooraanstaande figuur in de SAJO, vooral door zijn talent om te spreken. Daarna werd hij daarvoor ook gevraagd door de Internationale Anti Militaristische Vereeniging (IAMV) en de vrijdenkersbeweging. In de tijd tussen 1922 en 1924 trok hij er minder op uit en schreef veel voor [Alarm](#). Per fiets bereisde hij vooral het noorden van het land en sprak voor 'vrije' groepen om propaganda te maken voor zijn idealen. Hij was toen nog niet 'geweldloos', maar ageerde tegen partijen, vakbeweging, parlement en 'bonzen', tegen het communisme maar voor het anarchisme en proletarische zelfbevrijding. Zijn kracht school er in dat hij in een voor iedereen begrijpelijke taal sprak, de taal van de 'gewone mens'. Veel geestverwanten begrepen echter de rol van De Haas bij de bomaanslag op 7 november 1921 op het huis van majoor Verspyck (een van de rechters in de zaak-Groenendaal) en de in hoger beroep gevolgde vrijspraak niet. De Haas legde de zaak ook niet uit. Daarom bleven sommigen, vooral in het westen van het land, gedurende de rest van zijn leven steeds oppositie tegen hem voeren als een 'verrader'. Dit was een van de redenen dat hij geen redacteur van *De Arbeider* in 1933 werd.

Schrijfwerk

De Haas was een vruchtbaar schrijver. Behalve een tiental brochures schreef hij artikelen in *De Vrije Socialist* (vanaf 1919), *Morgenrood* (1920), *De Opstandeling* (1920-1921), het al genoemde *Alarm*, *De Wapens Neder* (vanaf 1923), *De Moker* (1924-1926), *De Vrijdenker* (vanaf 1924), *De Arbeider* (vanaf 1924), *Soldatenalmanak* (vanaf 1925), *Opstand* (1926-1927), *Anarchistisch Jaarboekje* (vanaf 1926) *De Branding* (1925-1926), *De Ploeger* (1927), *Bevrijding* (1933-1936). Hierin tekent zich zijn ontwikkeling af. Vast werk heeft hij nooit gehad. Hij leefde van wat hij kreeg voor zijn spreekbeurten en artikelen. Hij sprak ook voor de Vrijdenkers Radio Omroep (VRO).

In de jaren dertig ging De Haas zich sterk interesseren voor psychologie. Hij ontwikkelde zich in de richting van het religieus-anarchisme (*Bond van Anarcho-Socialisten*). Ten aanzien van de Spaanse Burgeroorlog beleed hij een zeer principiële geweldloosheid, waarin geestverwanten hem veelal niet konden volgen. In zijn onderwerpen was hij taboe-doorbrekend, zo op het gebied van de (homo)sexualiteit (zie 'Levenslessen (homosexualiteit)' in *De Arbeider* van 18 juli 1936). Hij was zelf homoseksueel, maar sprak nooit over zijn privéleven. Dit werd echter juist in de strijd der meningen over de *Spaanse Burgeroorlog* tegen hem gebruikt.

Gevangenschap tijdens de bezetting

Vanaf juni 1941 tot mei 1942 zat hij gevangen in de kampen Schoorl en Amersfoort. Daarna werkte hij onder andere op het kantoor van de Giro Crediet-Ring in Den Haag, een coöperatief samenwerkingsverband als alternatief voor het bankwezen. Voor de leden van deze Ring hield hij eerst op woensdagavonden voordrachten. Later zond hij 28 Woensdagavondbrieven (1942-1943) aan hen, gevolgd door 30 Oorlogsbrieven (1943-12 februari 1945) met een ruimere verspreiding. Het was een vorm van geestelijk verzet, waarin hij het antimilitarisme trouw bleef. In het begin van 1945 werd De Haas in Drenthe gearresteerd en twee dagen vóór de bevrijding van Assen 10 april 1945 door de Nazi's in het Asserbos met een nekschot gedood.

Tekst

- [De psychiaters en de oorlog](#), 1935 (fragment)

Bron

- [BWSA](#) - Biografisch Woordenboek van het Socialisme en de Arbeidersbeweging in Nederland

From:
<https://anarchisme.nl/> - **Anarchisme.nl**

Permanent link:
https://anarchisme.nl/namespace/johan_de_haas

Last update: **28/11/21 22:09**